

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária - Dr. Varga
Norbert

Magyar alkotmánytörténet

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege kollokviummal záródó előadás

Tagozat MAT-JN-17/EN

Tárgyfelelős tanszék SZTE Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Jogtörténeti Tanszék

Oktatók Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária
egyetemi tanár

Dr. Varga Norbert
egyetemi docens

Elérhetőség 6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba
Tel/Fax: (62) 544-412
E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu

Tantárgyi kreditpontok 5

Követelmények az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

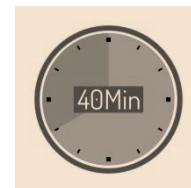
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Az olvasólecke elsajátítását segíti a hozzátartozó videólecke.
5. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
6. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
7. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

A magyar polgári állam a két világháború között

I. Előzmények:

- az I világháború elvesztése
  - 1918. október: lemond a kormány
  - 1918. november 13. **eckartsai nyilatkozat**
  - IV. Károly lemondott a kormányzati felségjogok gyakorlásáról
  - az országgyűlés képviselőháza feloszlatta magát, a Főrendi Tábla bejelentette, hogy szünetelteti tevékenységét;
  - 1918. november 16-án megalakul a **Nagy Nemzeti Tanács**, amely testület kormányzati tevékenység mellett törvényhozói hatalmat is gyakorolt;
  - megszületik a **Néphatározat**, melyben kimondják, hogy Magyarország államformája népköztársaság;
  - 1919. január 11. köztársasági elnökké választják Károlyi Mihályt;
  - megszületnek az ún. **néptörvények**
-
- 1919. március 21. – 1919. augusztus 1. **Tanácsköztársaság**
  - Friedrich-féle kormány: háború előtti alkotmányos helyzet helyreállítása; **egykamarás nemzetgyűlés összehívása**: általános, titkos és kötelező választójog alapján

1. Károlyi Mihály köztársasági elnökké választásának ünneplése

II. „Király nélküli királyság”:

az ország államformája monarchia

1921: a Habsburg-ház trónfosztása

III. Államfő: kormányzó

az 1920:I.tc. az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezése

később a kormányzót megillető hatáskört többször módosították, mely során a kormányzó hatásköre folyamatosan bővült

1920:II.tc. alapján Horthy Miklós választotta meg a Nemzetgyűlés Magyarország kormányzójává

„A nemzetgyűlés addig, amíg az államfői hatalom gyakorlásának mikéntjét véglegesen rendezi és ennek alapján az államfő tisztét tényleg átveszi, az államfői teendők ideiglenes ellátására a magyar állampolgárok közül titkos szavazással kormányzót választ.” (1920. évi I. törvénycikk - az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről)

törvényhozással kapcsolatos jogai:

- összehívta a Nemzetgyűlést/Országgyűlést,
- üléseit nem napolhatta el és nem oszlathatta fel, kivéve, ha tartósan munkaképtelenné vált,
- 1920:17.tc. rendelkezése szerint már 30 napra elnapolhatta az üléseket

2. Horthy Miklós emblematikus bevonulása Budapestre 1919-ben

- megillette a törvénykezdeményezés joga,
- **szuszpenzív vétőjogot** kapott: az országgyűlés által elfogadott törvényt egyszer, megfontolásra visszaküldhette: minderre 60 nap állt rendelkezésére; ha az országgyűlés változatlanul újból a kormányzó elé terjesztette a törvényt, akkor köteles volt 15 napon belül aláírni és kihirdetési záradékkal ellátni. Később ezt a jogot kétszer hat hónapra kapta meg.
- a törvényeket nem szentesíthette,
- 1926-ban jogot kapott arra, hogy felsőházi tagokat nevezzen ki;
- 1937-ben **utódajánlási jogot** kapott;

- az **országtanács**: a kormányzói tiszt megüresedése és az új kormányzó megválasztása közötti időben az államfői jogkört gyakorolta
- 1942-ben törvényben rendezték a **kormányzóhelyettes** intézményét

kormányzati felségjogok:

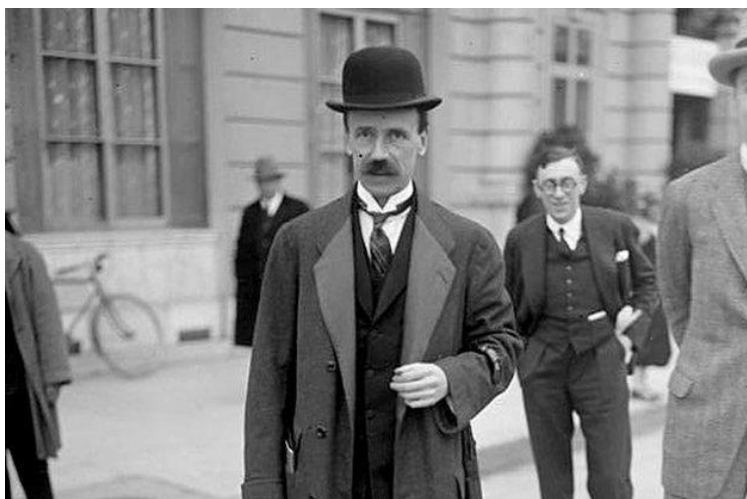
- képviselhette Magyarországot nemzetközi szinten,
- követeket küldhetett és fogadhatott,
- nemzetközi szerződéseket köthetett (ratifikált),
- a végrehajtó hatalmat kizárólag a nemzetgyűlésnek felelős minisztérium útján gyakorolhatta,
- minden rendelkezéséhez az illetékes miniszter aláírására volt szükség,
- legfőbb hadúr: nemzeti hadsereg vezérlete, vezénylete és beszervezetére vonatkozó intézkedések megillették;
- kezdetben a magyar honvédséget nem vihette a határokon kívülre, ezt a jogot az 1920:17.tc. már megadta,
- nemességet nem adományozhatott,
- nem gyakorolhatta a főkegyúri jogot,
- amnesztia (általános kegyelmezési jog) jogával sem élhetett

IV. Törvényhozó testület

1920-ban egykamarás **Nemzetgyűlést** hívtak össze, a képviselők két évre kaptak mandátumot.

1922-ben ismét egykamarás Nemzetgyűlést hívtak össze, ekkor már négy évre szól a mandátum.

1. „**Lex Bethlen**”: választójogi rendelet 1922-ben.
  - választójogot kapott a 24. életévét betöltött férfi, aki tíz év óta magyar állampolgársággal bírt, két év óta ugyanabban a községben lakott, elvégzett négy elemi;
  - nők akkor rendelkeztek választójoggal, ha betöltötték 30.

3. Bethlen István a korszak meghatározó miniszterelnöke

életévüket és hat elemivel rendelkeztek.

- városokban megtartotta a titkos szavazást,
- vidéken viszont a nyílt szavazást vezették be.

1926-ban vált ismét kétkamarássá az **országgyűlés**.

2. 1925:XXVI. tc. a választójogról

- választójoggal bírt az a férfi, aki 24. életévét betöltötte, tíz éve magyar állampolgár, kettő éve egy helyben lakott, legalább négy elemivel bírt,
- választójoggal bírt az a nő, aki 30. életévét betöltötte, tíz évi helybenlakást és hat elemi bizonyított.

3. 1926:XXII. tc. a Felsőháziakról

a felsőházi tagok örökös jogon, méltóság, hivatal, választás vagy kinevezés alapján lehetett valaki

- a Habsburg-Lotharingiai ház állandóan Magyarország területén lakó, 24 esztendőnél idősebb tagjai örökös jogon voltak tagjai a Felsőháznak,
- hivatal, méltóság alapján: egyházi főméltóságok, a Kúria elnöke, másodelnöke, a Közigazgatási Bíróság elnöke, a Budapesti Ítéltábla elnöke, a Koronaügyész, a koronaőrök,
- választás útján: a legalább 2000 pengő földadót fizető főnemesi családok 24. évnél idősebb férfitagjai, a területi és testületi önkormányzatok választott tagjai, a Magyar Tudományos Akadémia, az egyetemek választott tagjai
- kinevezés: a kormányzó előbb 40, később 87 tagot élethosszig nevezett ki a felsőházba.

4. br. Wlassics Gyula, a Felsőház első elnöke az újjáalakulását követően

V. Az 1929:XXX.tc. a közigazgatásról

a két világháború között a dualizmus korában kialakított közigazgatási szervezetén nem változtattak alapjaiban, bizonyos területeken „finomította” az egyes szervek működését.

vármegye: törvényes hatáskörének megsértése miatt a kormány ellen a Közigazgatási Bíróságnál panaszt tehetett: **garanciális panasz**

csökkentették a vármegye törvényhatósági bizottságának létszámát.

Finomították a virilizmust: a virilisták aránya az összes tagnak csak a kétötöde lett, akiket egy háromszoros létszámot tartalmazó listáról, maguk a virilisták választották meg.

Az 1876-ban felállított közigazgatási bizottság hatásköre:

-a közigazgatás összhangjának megteremtése,

a fegyelmi ügyek kezelése,

a fellebbezési ügyek intézése.

1929-ben a közigazgatási bizottság első fokú hatáskörét elvonták és az alispánra bízták, a másodfokú hatáskört megszüntették.

5. Scitovszky Béla belügyminiszter, aki előterjesztette az 1929:XXX. tc. törvényjavaslatát

Létrehozták a **kisgyűlést**, kislétszámú, érdemi ügyeket intéző szerv volt.

Bevezették az élethosszig tartó hivatalviselést.

A rendezett tanácsú városokban megszüntette a tanácsot, annak hatáskörét a polgármester kapta meg. A rendezett tanácsú várost elnevezték **megyei városnak**.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mit tartalmazott az eckartsai nyilatkozat?
2. Miről rendelkezett a Néphatározat?
3. Mit jelentett a szuszpenzív vétőjog?
4. Az 1920:17. tc. milyen területen bővítette a kormányzó hatáskörét?
5. Mi nem tartozott a kormányzó hatáskörébe?
6. Mikor állították vissza a kétkamarás országgyűlést?
7. Kik voltak a tagjai a Felsőháznak?
8. A Felsőház tagjai közül kik nyerték el tagságukat választással?
9. Hogyan alakult a választójog a Bethlen korban?
10. Milyen módon változott a virilizmus a két világháború között?
11. Miért alakult ki a megyei város?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

-- MEZEY Barna: Magyar alkotmánytörténet. Budapest, Osiris, 2003. (ötödik kiadás)
362-369. pp.; 347-351. pp.; 416-417. pp.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/mezey-barna-szerk-magyar-alkotmanytoritenet-osiris-tankonyvek-2003/?pg=0&layout=s>

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

